

Ekphraszisz

Balázs Géza - 2013. 12. 03.

A retorikában a szónoki leírás (narráció) része: személyek, tárgyak, tájak vagy időszakok személeteségre és élményszerűségekre törekvő jellemzése (Lázár 1978: 1022-3).

Minden képnek lehet szövegszerű olvasata, és minden szöveg felidéz (mentális) képet. Liliane Louvel a jelenségre használja a következő fogalmakat: „olvasott kép”, „látott szöveg”, ikonotextus, a „szöveg szeme” (l’oeuil texte) (idézi: Vitéz 2012: 61).

Lausberg kiemeli, hogy az élményszerűségben megjelenik a leírás tárgya iránti rokonszenv vagy ellenszenv, azaz a pártosság. (Lázár 1978: 1022-3). Fölvetődik, hogy vajon a nyelv mennyiben vezérli a látást, illetve a képek mennyire képesek alakítani a szövegeket (idézi: Vitéz 2012: 61).

Saját kutatásaim is kapcsolódnak az ekphraszisz különleges eseteihez. Már korai antropológiai nyelvészeti kutatásaimban fölvettem a kép+szöveg kompozíciókat (ábratext, ábraszöveg, pl. Balázs 1994: 17). Ezekben az esetekben (pl. grafitti, tetoválás) egy ábra és szöveg kontextuális kapcsolatba lép egymással, s így a kép „olvasása” adja ki a szöveget, pl. Csoda (szöveg) + [szarvas] (ábra).

Legfrissebb kutatásaim az álmok „nyelvéről” ugyancsak érintkeznek az ekphraszisz kérdésével. Ilyenek az álomemlékek. A pszichológia és a kommunikációelmélet epizodikus emlékek (vizuális, képi emlékek) nevezi ezeket. A képek lefordításának, vagyis verbális áttételének problémájára egyébként Freud is utal. Az álomemlékek (ÁEml) vizsgálata antropológiai módszerekkel is történhet (megfigyelés, beszélgetés). Az emberek többnyire képesek beszámolni az álmaikról. Az ÁEml-k vizsgálatánál az a módszertani nehézség, hogy a tapasztalatok szerint az ÁEml-k többségét rögtön elfelejtjük, ha viszont nem, mert felidézzük, elmeséljük másoknak, akkor az éber tudat átformálja, kiegészíti őket. Az ember „jelentés kereső lény”, feszültté teszi az álombeli logikátlanság, ezért igyekszik „teljessé” tenni, kiegészíteni, sőt jelentéseket társítani hozzá. (Vö. Balázs 2013: 48.)

Az ekphraszisz mint alakzat fontos lehet az antropológiai nyelvészet, a vizuális antropológia, vizuális kommunikáció, a

szemiotika, a retorika és a stilisztika stb. számára. A retorikai és stilisztikai lexikon azonban nem tartalmaz ilyen címszót. (A Retorikai lexikon „szemléltetés” címszava azonban erre vonatkozik.) Az E-nyelv Magazinnak jelen számában három elméleti és elemző tanulmányt adunk közre az ekphraszisz, azaz a „képelbeszélés” jelenségéről. A szerzők kérésünkre dolgozták át korábbi előadásait, tanulmányokat. Köszönetet mondunk Adamikné Jászó Anna segítségéért.

Szakirodalom:

Balázs Géza: Tetovált szövegek. ELTE, Budapest, 1994.

Balázs Géza: Álom – emlékezet – identitás. Az onirikus (álombeli) tevékenység szemiotikai megközelítése. 45-55. In: Pölcz Ádám szerk.: Emlékezet: ünnep – fesztivál. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest, 2011.

Lázár István: Ekphraszisz 1022-3. In: Világirodalmi Lexikon, 2. Akadémiai, Budapest, 1978.

Vitéz Ferenc: A fotográfia és a halál. Ekphraszisz és képi illokúciós aktus Kosztolányi Dezső A csúf lány című tárcanovellájában. Mediárium VI/1-2. 2012/1-2: 51-74.

5 Replies to “Ekphraszisz”

KCS, 11 év ago

Az Önök által javasolt év ifjúsági szava, a szelfi (selfie) is egyfajta képhazugság, vagy enyhén szólva képmanipuláció

Konrád Aladár, 11 év ago

Vajon képhazugságnak minősül-e egy festmény hamisítása (lemásolása).
Érdekelne a véleményük!

Puzsai, **11 év ago**

Szerintem sokféle képhazugság van, s az mindegy, hogy fényképpel vagy festménnyel követik-e el. A ma divatos fotosoppolás (photoshoppolás?) kiválóan alkalmas képhazugságra, s azt el is követik sokan.

SzG, **11 év ago**

Ez a fotosoppolás igen ronda szó.

Széll Jenő, **11 év ago**

Számos modern képhazugság van. Pl. az is képhazugság, hogy az FB-n mutatnak egy képrészletet, majd mondják, kattints rá, és megtudod a többit, ám ott egy hirdetés van, s ha azt nem lájkolod, akkor nem tudod meg, hogy mi van a képen – ahol többnyire semmi. Most pl. mindenki oszt egy olyan képet, amely egy fiatal párt ábrázol hátulról, és az van odaírva: valamit tudhat a srác... Sok ezren lájkolják, és bosszankodnak, mert állítólag nem derül ki. Lájkvadászatnak nevezik ezt, képhazugság.

Your Email address will not be published.

- Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.